

De Graphos tekenpen

Chris Hakkaart

Technische tekeningen

In mijn jonge jaren heb ik een Graphos pen set moeten aanschaffen ten behoeve van mijn technische tekeningen. Net zoals ik indertijd een rekenliniaal moest aanschaffen. Waarop je je keuze toen bepaalde, is niet meer te achterhalen. Waarschijnlijk grotendeels gebaseerd op wat je medestudenten toen kochten en natuurlijk je budget. Mijn Aristo 908 Trilog heb ik nog steeds en was veel later het begin van mijn rekenlinialencollectie.

Graphos pennenset

Zo heb ik ook nog mijn oude Graphos pennenset. Toen ik onlangs een ander kleiner half compleet doosje in mijn handen kreeg, heb ik mijn studentenset maar eens te voorschijn gehaald. En dan gaan je zaken opvallen, waarvan je je niet bewust was. Browsers maken je onderzoekdrift makkelijker en dan blijkt er nog veel meer diversiteit op dit onderwerp te zijn. Websites waarvan ik gebruik gemaakt heb staan aan het einde van dit artikel vermeld. Omdat de meeste van de KRING-leden vroeger analoog hebben getekend, deel ik de resultaten van deze speurtocht. Er bestaan nog veel meer vergelijkbare tekenpennen, daarover misschien later meer.

Pelikan

De Graphospennenset werd vanaf 1934 geproduceerd door Pelikan, een Duits bedrijf. Rond 1970 fuseerde het met Rotring, ook een familiebedrijf, beiden met 50% aandelen. In 1982 ging Pelikan failliet en werden de aandelen overgedragen aan Rotring.

De Graphospennenset bestaat uit een houder met inktreservoir, waar pennetjes voor diverse doeleinden op geschoven kunnen worden.

De eerste exemplaren hadden een bakelieten houder, latere exemplaren waren van plastic. Deze houder, zie figuur 1, kan gevuld worden met een speciale inktpatroon door een opening aan de achterkant. Na 1978, toen Pelikan behoorde tot het Rotringconcern, werd eenzelfde soort interne inktcontainer gebruikt als bij de Rotringpennen en werd de houder deelbaar. Op de houder kwam toen ook de naam Rotring te staan. Zie figuur 2. Dat heeft maar enkele jaren geduurd, tot 1982.

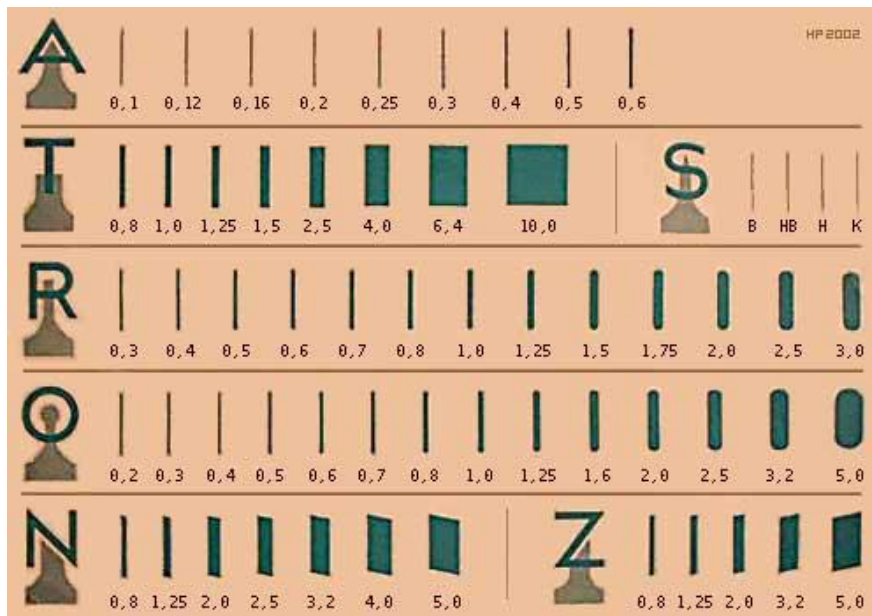

Fig. 1. Vanaf 1934

Fig. 2. Na 1978, met het containerconcept van Rotring.

De pennen die beschikbaar zijn, zijn voorzien van een code en lijndikte. Een tweetal overzichten zijn bijgevoegd, zie de figuren 3 en 4, waarin ook de uitbreiding van het arsenaal van pennen te zien is. In totaal waren er circa 60 verschillende soorten pennen.

A	Trekpen om smalle lijnen langs een sjabloon te trekken
T	Tekenpen voor brede lijnen en reclameschrift
R	Buisjes pen voor lettersjablonen
O	Kogelpunt pen voor lijnen met ronde einden
N	Rechts afgeschuinde pen voor rechte lijnen en kalligrafie
Z	Links afgeschuinde pen voor rechte lijnen en kalligrafie
S	Tekenpen voor uit de hand
m	Buisjes pen voor sjablonen volgens DIN 15, 16, 17. Deze werden later toegevoegd
	Alle typen zijn er in meerdere maten

Fig. 3. Overzicht van typen pennen.

Alle pennen bestaan uit een onderstuk dat op de houder geschoven wordt en een draaibaar bovenstuk, waardoor reinigen mogelijk wordt. De R-pen, een buisjespen voor lettersjablonen, is met een minuscuul staafje aan een veertje te reinigen, zoals te zien is op de onderste rij van figuur 5 en in figuur 6.

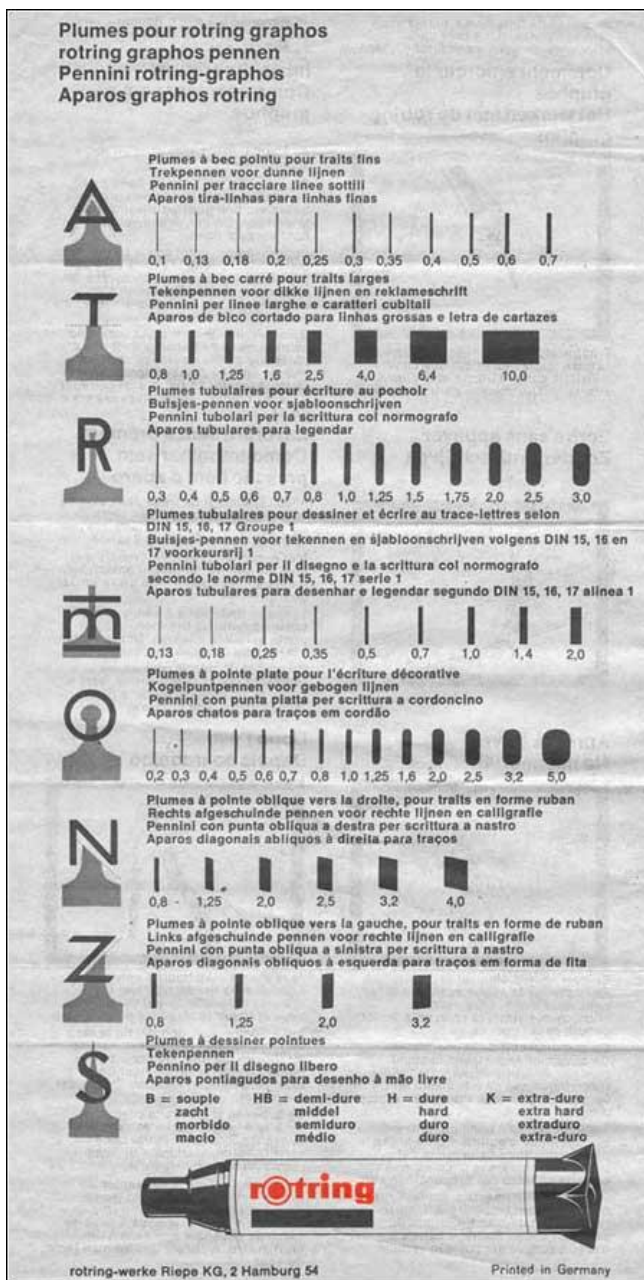
Rotring heeft een systeem gebaseerd op het buisje met staafje tegen verstopping, dat niet verwijderd hoeft te worden. Een wat verder doorontwikkelde methode, die veel praktischer was in het gebruik.

Het blauwe doosje

Het was mogelijk om een losse penhouder te kopen, met het bekende blauwe doosje met een aantal los gekochte pennen, of in een soort passerdoos met een penhouder en een serie pennen. Deze dozen waren er in diverse afmetingen. Figuren 7 en 8 tonen veel voorkomend exemplaren. Figuur 9 is een groot exemplaar.

De Graphos was een goed functionerende pen, waarmee vele verschillende lijnen getrokken konden worden, maar waarbij na gebruik telkens de pennen schoongemaakt moesten worden.

Het systeem heeft het af moeten leggen tegen de Rotring, dat vriendelijker was in gebruik, schoonmaken nauwelijks nodig was, maar wel elk penntje zijn eigen inktreservoir had. Nu - in de periode van het digitaal tekenen - is de tekenpen verleden tijd geworden.

Over andere historische tekenpennen een andere keer.

Fig. 4. Overzicht type pennen, inclusief m-pennen

Fig. 5. Collectie pennen.

Fig. 6. Veertje in buisjespen R

Fig. 7. Pelikan Graphos doos met houder en pennen.

Fig. 8. Pelikan Graphos doos met inhoud.

Fig. 9. Grote doos met houder en nagenoeg alle typen pennen.

Bronnen

- <https://www.pelikan-collectibles.com/en/Pelikan/Models/Drawing-pen/index.html>
- <http://www.historyofpencils.com/picture/picture-of-graphos-pen/>
- <http://www.historyofpencils.com/writing-instruments-facts/facts-about-pens-and->
- <http://hans.presto.tripod.com/scan/graphos.html>
- <https://en.todocoleccion.net/other-writing-items/graphos-pelikan-28-plumillas-anos-50~x69708621>